

El teatre i el dret d'ingerència

Ahmed Ghazali

Si els nostres països tenen dret a bombardejar els altres, per què nosaltres [els dramaturgs] hem de preguntar si tenim permís per parlar-ne? La paraula que em ve al cap és «covard». [...] L'art bo pot parlar de qualsevol cosa, a condició que sigui bo, sincer. L'única cosa que no podem fer és art dolent.

Philippe Ducros

entrevistat per Rachel Wagstaff

A molts països del món, els autors dramàtics miren de traspasar com sigui les fronteres de la seva societat. Alguns d'ells deuen la seva supervivència, i fins i tot la seva prosperitat, al fet que són més coneguts i més representats a l'estranger que a casa seva. D'altra banda, el món i les seves realitats envaeixen constantment la vida local. La mobilitat, els reptes del planeta o les tecnologies de la informació són alguns dels factors que ens acosten la realitat mundial. A tot arreu, els autors senten la necessitat de comprendre el món i d'escriure sobre temes i realitats que encara no fa vint anys semblaven llunyans o secundaris, com ara l'emigració, la religió o el medi ambient, per exemple.

Així, sembla com si hi hagués un moviment que va en dues direccions: l'autor s'acosta al món alhora que el món penetra en el seu text. Un autor que parla d'un tema com ara l'emigració és conscient que s'adreça a un públic que es troba més enllà de les fronteres de la societat en què viu. Alhora, un autor que aspira a conquerir un nou públic sent la temptació de cridar l'atenció dels espectadors tot implicant-se en la seva realitat. Han nascut associacions i xarxes d'autors per treballar en aquesta doble direcció: crear contextos internacionals que permetin als autors enfrontar-se a altres cultures i realitats del món i facilitar, alhora, la traducció i la difusió d'aquests autors a l'estranger. Les residències d'escriptors a l'estranger, les trobades internacionals d'autors, les coproduccions entre companyies de diferents països, els festivals de caràcter multicultural i altres esdeveniments similars formen avui part de l'agenda dels autors dramàtics.

Partint d'aquesta perspectiva internacional, l'Obrador de la Sala Beckett va organitzar l'any 2007 un taller que va aplegar dotze autors emergents procedents de set països. Es va convidar els autors a presentar en el taller un breu text dramàtic en què havien d'abordar un tema: **l'altra cultura**. Havien de crear una situació o un personatge que provingués d'una cultura diferent de la de l'autor, per tal de veure com percep i tracta un autor que viu a Berlín, Barcelona o Mont-real l'altra cultura, i quines són les estratègies i els recursos que fa servir en l'escriptura per tal d'aconseguir-ho. En aquesta publicació, el lector trobarà dos textos triats d'entre la dotzena que els autors van presentar. També trobarà una desena d'entrevistes creuades als autors que es van fer després del taller. Aquestes entrevistes serveixen de mostra dels molts debats encesos (i, de vegades, polèmics) que van animar el taller.

Els textos presentats pels autors donen fe d'un compromís amb el tema de l'altra cultura. D'entrada, allò que resulta més sorprenent és la diversitat de temes que tracten: la guerra dels Balcans, l'ocupació de l'Iraq, la immigració sud-americana a Europa, les minories culturals, les minories religioses, la

feina de les dones emigrades, el futur de la cultura del món rural... Aquest compromís ferm amb la realitat està amarat, a més, d'una gran dosi de prudència. Els autors són conscients que trepitgen un terreny rrelliscós. D'entrada, trobem la desconfiança habitual a l'hora de prendre partit ideològicament en assumptes polítics o socials candents. Tanmateix, davant del tema de l'altra cultura sembla com si els autors haguessin de prendre encara més precaucions: tenim dret a pronunciar-nos sobre altres cultures, sobretot si som autors europeus o occidentals? No correm el risc de mirar l'altre des d'una posició etnocentrista, reconduint d'aquesta manera la literatura antropològica i la novel·la de viatges que han acompanyat el colonialisme occidental? I fins i tot si l'autor considera que té aquest dret, existeix cap garantia que se'n sortirà? Perquè si és cert que només es pot escriure a partir d'una experiència personal, quines vivències pot tenir del conflicte entre israelians i palestins o del genocidi de Rwanda si ha viscut a Espanya o a Anglaterra? No corre el risc de barrejar experiència i informació?

Per tot això, no ens ha de sorprendre que, davant d'aquests interrogants, els autors hagin optat per no abordar frontalment la qüestió. Eviten el xoc frontal i recorren a l'estratègia. L'esforç d'escriptura més important sembla concentrar-se en la recerca d'una bona alternativa per tractar el tema de l'altra cultura, com ara la metàfora històrica a *The question* o la inversió de la realitat a *Doris Day enemiga del poble*. Sovint, el personatge central que porta el pes del drama és un europeu que parla en nom de l'autor, com a *Hospitality Club* o a *Stand sentry*. En aquest cas, parlar de l'altra cultura és el pretext per parlar d'un mateix i fer autocrítica.

En dos textos (*Hola Suzanna* & *No són animals van dir les coses*), l'estratègia que han emprat els autors ha consistit a partir d'una forma determinada i no pas d'un tema. L'altra cultura esdevé, així, no tant un objectiu com un material que l'autor manipula per assolir una proesa formal. Un joc arriscat que, tot i així, s'ha revelat molt fructífer. Potser no és casual que aquests dos

textos hagin estat els únics que s'han decantat per un to lleuger, a cavall entre la comèdia i l'absurd. En això, es desmarquen clarament del realisme que domina la resta de textos. Aquestes dues experiències d'escriptura provoquen un efecte teatral concret i insinuen un horitzó en el qual l'escriptura dramàtica podria alliberar-se de les pors i comprometre's d'una manera total i desacomplexada amb l'altra cultura. Aquest horitzó, tanmateix, és encara lluny i, de moment, l'autor dramàtic ha de seguir lluitant perquè se li reconegui el dret a la ingerència.

Barcelona, 21 de novembre de 2008